

Kutb'un Hüsrev ü Şirin'inin Yayınlanmış İki Metni Ve Tarihî Metinlerin Okunması Üzerine

Lütfiye Güvenç¹

Anahtar Kelimeler

Hüsrev ü Şirin
Kutb
Mesnevi
Tarihî Türkçe
Metin

Özet

Türkçe, dünyanın eski, köklü ve zengin dillerinden olmasının yanı sıra yazılı metinleri bakımından da eski, köklü ve zengin bir geçmişe sahiptir. Bilindiği gibi bu metinler tarih içerisinde Türklerin yayıldığı ve yaşadığı geniş coğrafi alanlarda farklı alfabelerle karşımıza çıkmaktadır. Türk diline ait metinlerin sayı ve hacim bakımından yoğun biçimde Arap alfabesi ile yazıldığı görülmektedir ki bu metinler aynı zamanda dil ve kültür açısından derin bilgileri içeren nadide eserlerdir. Bu makaleye konu olan Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i de bu eserlerdendir. Nizamî'nin aynı adlı mesnevisinden miladi 1341 yılında Kutb tarafından Altınordu hükümdarı Tini Bek Han ve eşi Melike Hatun adına Türkçeye tercüme edilmiştir. Eserin bilinen tek nüshası Bibliothèque Nationale'de Türkçe kaynaklar bölümünde 312 numarada kayıtlıdır. Kutb'un Hüsrev ü Şirin adlı mesnevisini ilk defa 1958 yılında Ananiaz Zajączkowski metin olarak Varşova'da Latin harfleriyle yayımlamıştır. Bundan on yıl sonra 1968 yılında eser, Necmettin Hacıminoğlu tarafından Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri adıyla hem metni Latin harflerine çevrilerek hem de geniş bir dil incelemesi yapılarak neşredilmiştir. Söz konusu iki çalışma incelendiğinde her ikisinin de okuma farklılıkları bulunduğu; ayrıca çalışmalarda Kutb'un Hüsrev ü Şirin mesnevisinin Arap harfli metni ile de uyumsuz okumalar olduğu görülmektedir. Makaleye esas teşkil eden husus, bu iki metin neşrinden hareketle farklı okumalara ve asıl metinden ayrışmalara dikkat çekerek tarihî Türk dili alanında çok değerli olan bu eserin orijinal metne dayanan yayımının gerekliliğini ortaya koymaktır. Böylece, Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i temelinde Türkçenin diğer nadide şaheserlerinin de yeniden gözden geçirilmesi, sağlam metinlerinin elde edilmesi yolunda atılacak adımlara katkıda bulunulması ümit edilmektedir.

Makale Bilgisi

Gönderim Tarihi: 17.11.2019

Kabul Tarihi: 14.12.2019

Elektronik Yayın Tarihi: 01.01.2020

APA'ya göre alıntılama: Güvenç, L. (2019). Kutb'un Hüsrev ü Şirin'inin Yayınlanmış İki Metni Ve Tarihî Metinlerin Okunması Üzerine. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 1(2), 185-198.

Cited as (APA): Güvenç, L. (2019). Regarding The Reading Of History Texts And Two Text Published On Kutb's Husrev u Şirin. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences (CALESS)*, 1(2), 185-198.

¹ Dr., Erciyes Üniversitesi, Türk Dili Bölüm Başkanlığı, e-posta: guvenc@hotmail.com

Regarding The Reading Of History Texts And Two Text Published On Kutb's Husrev u Şirin

Keywords

Husrev u Şirin
Kutb
Mesnevi
Historical Turkish
Text

Article Info

Received: 17.11.2019

Accepted: 14.12.2019

Online Published: 01.01.2020

Abstract

In addition to being one of the oldest, deep-rooted and rich languages of the world, Turkish has the same attributes in terms of written texts. As it is known, these texts of Turkish language emerge with different alphabets in wide geographical areas where Turks have spread and lived in history. It is observed that the texts of Turkish language are written in Arabic alphabets intensively in terms of numbers and volumes, at the same time these are rare works that contain profound information from language and cultural point of view. Kutb's Husrev u Şirin, which is the subject of this article, is one of these works. Same name as the Nizami's mesnevi it was translated into Turkish in 1341 by Kutb on behalf of Tini Bek Han, the ruler of Altınordu and his wife Melike Hatun. The only known copy of the work is registered in Bibliothèque Nationale in Turkish references section number 312.

In 1958, Ananiazs Zajaczkowski published Kutb's mesnevi Husrev u Şirin in Latin alphabet for the first time in Warsaw. Ten years later, in 1968, Necmettin Hacıeminoğlu published Kutus's Husrev ü Şirin and Dil Hususiyetleri by translating the text into Latin alphabet along with a wide range of language studies. When these two studies were examined, it was found that both of them had reading differences; In addition, it is seen in the studies that there are readings that are incompatible with the Arabic text of Hüsrev ü Şirin mesnevi of Kutb. The essence of the article is to reveal the necessity of the republication of this masterpiece based on the original work, which is very valuable in the field of historical Turkish language, by drawing attention to different readings and divergences in these two publications. Thus, it is hoped that revision of Kutb's Hüsrev ü Şirin will contribute to the steps to be taken to obtain sound manuscripts for other rare masterpieces of Turkish literature.

1. Giriş

Bu çalışmaya kaynak olan Hüsrev ü Şirin metni Kutb adındaki bir şair tarafından 1341 yılında Altınordu Devleti hükümdarı Tini Bek Han ve eşi Melike Hatun adına tercüme edilmiştir. Hüsrev ü Şirin tercümesi, Nizami'nin aynı adlı eserinden Türkçeye çevrilmiştir. Türk edebiyatındaki ilk Hüsrev ü Şirin olması ve Altınordu sahası yazı dilini yansıması bakımlarından önemli olan bu eserin tek nüshası mevcuttur ve bu tek nüsha Paris'te Bibliothèque Nationale'de Türkçe kaynaklar bölümünde 312 numarada kayıtlıdır (Hacıeminoğlu 2000: VII). Söz konusu metin 4370 beyittir ve Kutb tarafından yazılışından kırk iki yıl sonra 1383'te, aslının Kıpçak olduğunu eserin sonuna yazdığı 66 beyitlik eklemeye ifade eden Berke Fakih tarafından İskenderiye'de Altın Boğa adına istinsah edilmiştir (Hacıeminoğlu 2000: VIII-IX).

Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ilk defa 1958 yılında Ananiasz Zajaczkowski tarafından tıpkıbasımı yapılarak çeviri yazılı biçimiyle yayımlanmıştır (Zajaczkowski 1958: 7-13), (Hacıeminoğlu 2000: V). Metni ikinci defa 1968 yılında geniş bir dil incelemesiyle

birlikte Necmettin Hacıeminoğlu çeviri yazılı olarak çalışmıştır (Hacıeminoğlu 2000: V). Hacıeminoğlu çalışmasında metnin ayrıntılı dizinini de yaptığını bildirmiştir (Hacıeminoğlu 2000: V) fakat bugüne kadar Hacıeminoğlu'nun sözünü ettiği dizin elde edilememiştir.

Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i Türk dili tarihi açısından çok önemli bir metindir. Altınordu yazı dilinin bu önemli eserini hem Zajaczkowski hem de Hacıeminoğlu değerli çalışmalarında incelemişlerdir. Her iki metin neşri incelendiğinde aralarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Aslında bu farklılıklardan Hacıeminoğlu bahsetmiş ve bunların metni okuyuşta ayrıldıkları hususlar olduğunu ifade etmiştir (Hacıeminoğlu 2000: VI). Fakat her iki metin ve metnin orijinali karşılaştırıldığında farklılıkların sadece okuyuş tercihindan kaynaklanmadığı görülmektedir.

Bu makalede okuyuş tercihleriyle ilgili farklılıklar üzerinde durulmadan Arap harfli metinle anlam ve biçim açısından uyuşmayan okumalara değinilmektedir. Zaten amaç bir metnin harf çevirimini yaparken harflerin nasıl karşılanacağını tartışmak olmayıp sağlam aktarılmış bir metin elde etmeye dikkat çekmektir. Zira bir dilin tarihî metinlerini en doğru şekilde ortaya koymak dilin tarihi açısından da çağdaş biçimi açısından da son derece önem teşkil etmektedir. Bu husus dilin kendi içinde arz ettiği önem kadar diller arası karşılaştırmalı incelemeler bakımından da öneme haizdir.

2. Metinlerdeki Farklılıklar:

Aşağıda, Hüsrev ü Şirin'in Arap harfli metni ile Hacıeminoğlu ve Zajaczkowski'nin metnindeki farklı okumalar tablo olarak gösterilmektedir. Makale sınırlarını aşmamak açısından ilk dört sayfadaki okuma farklılıkları üzerinde durulmuştur. Farklılıkları daha fazla sayıda sayfa üzerinden göstermek makaleyi gereksiz yere uzatacağından böyle bir tercihe gidilmiştir. Ayrıca kolaylık olması açısından her iki araştırmacının kullandıkları değişik çeviri yazı işaretleri tek şekilde gösterilmiştir. Örneğin /ق/ harfi /ق/; /غ/ harfi /ğ/ ile karşılanarak yazımda tek şekil ortaya konulmuştur. Tablonun ilk sütununda ifadenin bulunduğu sayfa ve satır numarası, ikinci sütunda orijinal metindeki biçimi, üçüncü sütunda bunun çeviri yazısı, dördüncü sütunda Hacıeminoğlu'nun okuduğu biçimi, beşinci sütunda ise Zajaczkowski'nin okuduğu biçimi yer almaktadır:

Sayfa- Satır Numarası	Arap Harfli Orijinal Metindeki Biçim	Orijinal Metindeki Çeviri Yazısı	Haceminoğlu	Zajaczkowski
1v-1	اورغین	Urgın	urgın	urğın
1v-8	ماہمور	Maħmūr	mağmūr	maħmūr
1v-12	قۇلغا	Qulğa	qulğa	qılğa
1v-17	حکمی	Ėükmi	hükmi	ğükmi
2r-2	قارایقۇ	Qaraijqu	qaraijqu	qarangı
2r-3	قورقینچ	Qorqınç	korqunç	qorqınç
2r-6	ھالوت دا	ħalvetde	ğalvetde	ħalvetde
2r-15	اوماز	Ërmez	ermez	umaz
2r-18	ھیاتدین	hey'etdin	hey'etdin	heyātdın
2v-3	جاصر	xāç	wāç	xāç
2v-8	بیر	Bir	kim	bir
2v-8	اورتاچی	Ortaçı	ortaçı	ortaçı
2v-8	ھامال فرمان	ğammāl-ı fermān	wammāl-i fermān	ğammāl fermān
2v-11	قوتلی	Quvvetli	quvvtlı	quvvet-li
2v-13	کرمکده	Kezmekde	kermekde	kezmekde
2v-17	بانسام	Bansam	bansanı	bansam
2v-19	مونچا نئغه	munça neŋge	munça neŋge	munça-nıŋ
3r-19	ایلگінде	Ëlginde	ilginde	ëlginde
3v-3	ارکان	Erkān	erkān	erken
3v-6	بیرک بیرک بیرلر	biri biri birle	biri bir birle	biri biri birle

3v-9	اوزینکا	Özinge	öziije	özinge
3v-13	افوچ	Awuç	awuñ	awuç
3v-14	خلاص	xalâç	xalâç	xulâç
3v-14	بیر	Bër	bin	bir
3v-14	کونکلو میزنی	Köñlümüzni	köñlümüzni	köñlümüzni
4r-4	جددین	Ğaddidin	ğaddin	waddidin
4r-7	تیلکین	Tilekin	tilekim	tilekin
4r-10	خالق ارا	ħalq ara	ħalq ara	ħalq a a
4r-11	بیرینیک	Biriniğ	Biriniğ	biriniğ
4r-12	مجدوم بوی من تپ	mağrūm mu nè men tēp	mağrūm mu nè men tēp	mağrūm munı men tēb
4r-14	فعلیم کا	fi>limge	fi>lime	fi>limge
4r-14	بیر و یار	bir ü bar	birü bar	bërü yār
4r-15	قول فعلی چین توچ	ħul fi>li çin tuç	ħul fi>l için tuç	ħul fi>li çin tuç
4r-20	خیزمتقا	xıdmatqa	xıdmaatqa	xidmetqa
4r-21	قاتیمدا	Qatımda	qatımca	qatımda
4v-2	ایکینکا	İginge	İgiije	iginge
4v-2	تکلیف یار	teklîf-i yār	teklif-i yār	teklîf yār
4v-3	استانیندا	Astāniñda	astāniñda	asta nēñde
4v-6	انینک	Anıñ	anıñ	anıñ
4v-10	قیلغوی	Qılıuçı	oiluçı

4v-10	اؤمتلارنىڭغا	Ümmetlarınğa	ümmetlarınğa
4v-10	نومان بىنك الدىن اول پاك جانىغا	tümen miñ afermn ol pak cannia	tümen miñ afermn ol pak cannia
4v-11	شريعىت	şerî‘at	şefâ‘at	şarî‘at
4v-12	آدم	Ādem	ādem	adam
4v-12	كوزىنىڭ	Güzîniniñ	köziniñ	köziniñ
4v-15	رۇيم	Rawm	rawm	rawim
4v-17	ھاجل	ħacil	ħacil	ħacal

3. Çeviri Yazı:

[1-v] bismillāhi'r-raġmāni'r-raġîm

- (1) ilāhî tevfiķiñ қапғиn ача бёр
köñülge raġmetiñ urġиn saça бёр
- (2) köñül бёр kim yaķınıñġa yarasun
adıñ ġaflet bu köñlümdin yırasun
- (3) bu köñlüm közġüsin şayķal қилу бёр
қamuġ müşkillerimni ġall қилу бёр
- (4) içimni öz nûruñ birle yarutġıl
tilimni öz şenāñ birle yürütġil
- (5) dāvud yañlıġ bu köñlüm tâze қилġıl
zebûrımni beďük āvāze қилġıl
- (6) bu söz kim başladım hoş kelsü cāñġa
mübārek қıl sözüm barça cihāñġa
- (7) anıñ tēġ kim oқıġan dil açılısun
tilimdin müşk ü ‘anberler saçılısun
- (8) қарası közni toluġ nûr қılısun
eşitken maġzımı maħmûr қılısun
- (9) ma‘ānî birle yüksek қıl sözümni
sa‘ādet birle bar et bu özümni
- (10) köñüllerniñ müferriġ-nāmesi қıl
қamuġ müşkil kilidi bolsu bu til
- (11) şîrîn қıl şāh közinge söz cemālı
kim uş şîrîn erür söz içre fālı
- (12) ‘ināyet birle қıl köñlümni āġāh
bu söz içre medet қıl қулġa allāh
- (13) ‘ināyet kim saña uş қıldı yarı
nè turduñ tilge keltür dilde barı

allāh te‘ālāniñ tevġîdin ayur

- (14) idi atı birle başla sözüñni
kim ol bar kıldı yoqđın bu özüñni
- (15) uluğ teñri kim ajunni yarattı
tutup bék yèrni köklerni töretti
- (16) tanuğ barça halāyık barlıķına
delîller hem öküş bar birlikinge
- (17) te‘ālā'llāh aña yoq oħşaşığ bir
yaratur hem yürütür ğükmi yürir
- [2r] (1) felekni tezigitip yulduz yüritken
ķamuğni ğükmi birle hem igitken
- (2) bu munça ‘ilm ü ğikmetler yaratğan
ķarañķu tünni kūn birle yarutğan
- (3) sewinç ve ķadģu ķorķınç ve umınç yüz
yarattı tün me kūn ay ve yulduz
- (4) vücūdı barça mevcūd üzre šāhir
nišāni barça ķörģenlerģe žāhir
- (5) kevākib buyruķındın işde yürir
šabāyi‘ķa şeref hem šun‘ı bèrür
- (6) yitik baķģanlar andın taptı maķšūd
iş ol halvetde olturģanģa ma‘būd
- (7) añar hîç oħşamaz bu barça neñler
saķınmañ kim kiři fikr ètip añarlar
- (8) münezzeh zātı anıñ özģe neñdin
müberrā ğükmi anıñ barça teñdin
- (9) bu ma‘nîni bileyin tèseñ ey dil
ķamuğ sen-sen sen anıñ men tèyü bil
- (10) özün yüz pāre ķıl gül tæg bu bāģda
kim uş yoq tendurustluğ uşbu taģda
- (11) sen andın yügrü keldiñ uş bu yerge
yana kèç mundın ot tut anda yerge
- (12) anı izdeyü ‘aķlım kezdi eflāk
bu vehm obrattı uş na‘lm idrāk
- (13) ‘aķılmen bilgemen tæg izde ey yār
munı bildi bilinmez kim bu esrār
- (14) körüp ol ğālın özdin èl köterdi
aradın anda soğ özin kèterdi
- (15) anı bilmeklik èrmez bizģe düşvār
velîkin uşbu iş ğayretke tartar
- (16) kimün şem‘inde körseñ bir yaruğluğ
anıñ birlikinge bèrür tanuğluğ
- (17) bilig bèrdi anı bilmeklik üçün
bešāret bèrdi eyemenmeklik üçün
- (18) urup hey'etdin uşbu çarģı-e flāk
mühendis tæg raķım-ı tahta-i hāk
- (19) çiçek tæg genc toprağdın yarattı
biziñ tæg şahs hem suwdın töretti
- (20) bağırdın suğarıp bu cān bāģını
çerāğ orninga bèrdi köz yaģını

- (21) yoğalgular kamuğları yoğalgay
hem ol barı anıñ tég bar qalgay
[2v] (1) yaratmaqnı anıñ tég kıldı āğāz
kim uş hîç bilse bolmaz fikr étip rāz
(2) érür ol barçalarqa kılguçı cüd
öñin kim māyalarnı kıldı mevcüd
(3) nişān bérđi bu māyalarka ihlās
bular tégme ‘amelde bolsu tég hās
(4) cihetke altı köñlek ol kédürđi
yana bir özre tört gevher ödürđi
(5) biringe bérđi başış kim bitürgey
birin kısqanç kıldı kim yétürgey
(6) nè bitürgen habarlıg bérđükündin
nè yığ[ğ]an cehd étip māl térdükündin
(7) nè otta bar habar köydürkenindin
nè suw aqlar özi söndürkenindin
(8) érür ol bir yaratğan ortağı yoğ
kamuğ gāmmāl-ı fermān biz şeki yoğ
(9) kimün bar zehresi gāmmāllarınğa
ayıtısa uyma tég fermānlarınğa
(10) bu yer toğrur özi dāye tilemez
ketürür yel velî yıdğın yıylamaz
(11) zehî şāni‘ kim ol bir munça şān‘at
yaratmış kör zehî kuvvetli kudret

eflāk garekātınñ sözi

- (12) felek seyyāğları aqlar mu sen yār
nēdin yer ka‘besini çewrülürler
(13) bu miğrāb içre ma‘būdı bularnıñ
nē ol kezmekde maşsūdı bularnıñ
(14) nè izlerler bu yol tartmaq içinde
nekeler bar bu yük artmaq içinde
(15) nēdin ābit bu ol nè munqalib nām
bu nek yürir aqa kim bérđi ārām
(16) ağız bağlap çiçek tég taze yüzler
tapunmaqqa kemer bağlanmış özler
(17) maña gayret kelür bu işdin ey yār
bütüp butqa bansam belde zunnār
(18) bu gayret kim tıñlandurđı dî nni
‘ināyet ündedi kuşb-ı gāzî nni
(19) bu munça neñge baqma sen taşınğa
kim anlar hod tapunmaz öz başınğa
[3r] (1) kamuğ pergār tég baş birle gerdān
bolup öz hālın izderler ey cān
(2) āhır sen hem yeter elgin revān bol
nēdin buthāne kapğın kıldıñ uş yol
(3) sen ibrahîm tég ‘ışq oyna butğa
kirip buthāne içre köyme otğa

- (4) nażar butğa salıp bağlanma zünnār
kadem ur but üzre kırtulduñ ey yār
- (5) körüngen kökde yêrde barça cism ol
ilâhî genc üzre munlar şılısm ol
- (6) bozup alğay şılısm astında gencin
şılısm açmağğa ol kim tartsa rencin
- (7) şabāyi'larğa bir bir mîl tartğıl
bilig közinge bir kez nîl tartğıl
- (8) bu kökler naqşına baqma hayāl ol
bu müşkil bağ êrür şeşmek muğāl ol
- (9) maña uşbu felek sırrı bilinmez
meger bu naqş körünür ma'lüm êrmez
- (10) eger bilmek üçün bolsadı bu rāz
bu naqşlarda biri kılgay êrdi āvāz
- (11) bu tezingüçi günbed kim bêrür nūr
körerbiz tezingür özge nê bilnür
- (12) dürüst ol kim bu tezigtkende barı
bar ol tezigtmekinde ihtiyārı
- (13) belî kim tēgme şab' öz bilgeni bar
bu tezigenniñ bir tezigtkeni bar
- (14) qarı hatun kim ol çewrür çıkırnı
kıyās êt anlar sen bu çarh yêrni
- (15) hâlel tapma sözümde yahşı baqğıl
çewürmese anı çewrülmez uqğıl
- (16) biliglignîñ eli çewrür anı bil
ten içre bolmasa cān sözlemez til
- (17) felek devri hemîşe bu kıyās ol
biliglig hod bilür bu nê esās ol
- (18) eger körgüzmeşe teñri saña yuk
bu usşurlāb ve ğikmetde yaruqluq
- (19) nê belgürgey seniñ elginde nāme
nê hod kılgay asıg başda imāme
- (20) eger ol bërse taplur hindūda ğür
eger bërmeşe körmez ayda köz nūr
- (21) kayu naqş üzre körgüzse cemālın
kılur yulduzlar ol naqş üzre fālın
- [3v] (1) biri on arpanı miğrāb kılmış
biri tuç birle usşurlāb kılmış
- (2) bu çarh ārāmı yok kim tınsa sâ'at
kıyās êt tuçdın arpadın nê rāğat
- (3) bu erkān birle belgürgey kamuğ yüz
bu allarğa kayu kim uysa us söz
- (4) eger kudret ğavālet kılsañan sen
bahāne uşbu ālet kılsañan sen
- (5) eger āletğa kılsañ sen ğavālet
nê ālet bar idi kılganda nê ğîlet
- (6) eger bu ot ve topraq yel birle su
biri biri birle hoş bolsa êrdi yıglu
- (7) bu yulduzlarda fermān tapmaz êrdi

bu peyker lafzıdın cān bitmez erti

teñri te‘ālānıñ münācātı

- (8) idi kim bizni balçıkdın yugurdı
maña kulluq kılın tēyü buyurdı
- (9) kamuğқа hidmetini farz kıldı
cezāsını özinge qarz kıldı
- (10) biz imdi bu za‘î fluq birle ey ğağ
tilerbiz kim saña kulluqñı kılsağ
- (11) ‘ināyetler kim uş munça seniñ bar
za‘î f kulnı qaçan zāyi‘ koyar zār
- (12) umınçlar kim tutarbiz munça miñ şāh
keremleriñ kılur bizlerni güstāh
- (13) yoğ erte bir awuq topraqñı kılğay
özi ğaddınça andın iş kılğay
- (14) halās bér özümizdin çewreliñ yüz
tağı tevfiq birle köñlümizni tüz
- (15) qaçan lāyıq tapuğ bizdin tapuğay
kim ol ğazretқа hod şāyeste bolğay
- (16) velî küç yetmişinçe kılgu kulluq
bize kulluqdın özge tēgmez fužulluq
- (17) eger bolsañ awuq topraqda hoşnūd
saña bolmaz ziyān bizge bolur sūd
- (18) uşol sā‘atda kim bolğay kıyāmet
bağışla bizni kıldurma nedāmet
- (19) men ol topraq men uş kim sen yegāne
yaratıp cism tapşurduñ bu cāne
- [4r]** (1) yarattıñ şūretimni qaşre suwdın
yaratıqlardıñ ödrüp bérdiñ uş dīn
- (2) bu şūret bérdiñ emdi közge bir nūr
bu ni‘met şükriñi köñlümde artur
- (3) qatıqlıqda şabır bér kim yılayın
esenlikde seniñ şükriñ kılayın
- (4) öküş ğaddidin kēçe taqşîr kıldım
hacāletni şefî‘ kılguğa kēldim
- (5) nē sehvi kim tüşer bolsa sözümde
‘afiv kıl bar öküş taqşir özümde
- (6) nē naqşı kim körermen ma‘būdum sen
nē ğarfi kim oqırmen maqşūdum sen
- (7) bu sergerdānlıqım uş barça sendin
birer ebleh birer ‘āqıl tilekin
- (8) saña hidmet kılay tēp ‘azm kıldım
yol azdım erte köndür men yañıldım
- (9) niyyet ka‘be tapa kıldı bu özüm
eger bādiyede ölsem me rūzum
- (10) nē edğü nē yaman kim halk ara bar
kerem kılsañ körünmez zerreçe yār
- (11) birin ündep adaqın sındurursen
qawup biriniñ qanatın öndürürsen

- (12) cānım bilmez bu munça қаdğular yèp
özüm maқbūl mu maғrūm mu nè men tèp
- (13) yazuқluğ men қayu nev' içre ölsem
mèni sen yarlıқа nè türlü bolsam
- (14) қıl öz faзlıнını 'āsî қul bile yār
menim fi'limge baқma ey bir ü bar
- (15) bu fi'limnüñ tilekinde yoқ ol küç
seniñ faзlıн güher қul fi'li çın tuç
- (16) hidāyet nūrını köñlümdin alma
yana mèni қараңғuluққа salma
- (17) biliglig қıl қamuğ işde özümni
kèter гаflet niқābın aç közümni
- (18) çıkar köñlümdin esrüklük süsini
kèter mendin bu гаflet uyқusını
- (19) tenimge bèr қanā'at cānga қul қıl
mezācım birle şā'at mu'tedil қıl
- (20) üleş hıdmatқа rāzî қıl ten ü cān
kişige қılma гаçetliğ қıl iğsān
- (21) anıñ tèg tut mèni sen barlıқımda
kim ol hoşnūdluқuñ bolsun қatımda
- [4v] (1) bu dünyā işlerindin қıl ferāğat
sen oқ bil hod saña aymaқ nè гаçet
- (2) bu köñlüm iğinge timār қılğıl
maña гаddımça teklî f-i yār қılğıl
- (3) içimni öz nūruñ birle yaruқ tut
başımni sen öz astānıñda oқ tut
- (4) dimāğımniñ iğinge sen devā қıl
қıyāmetde şefî 'im muşşafā қıl

- resūl 'aleyhi's-selām na'tı
- (5) muğammed kim yalawaç érди гақдın
aña fermānladı aç tēyü гақ dî n
- (6) yaratıғı anıñ topraқdın érди
velî nè sözlese çın гақдın érди
- (7) anıñ yüzi köñülleriñ çırağı
sözi dî n revnaқı ümmet yarağı
- (8) vefā meydānıñ çewük süvāri
nübüvvet kārvanıñ saları
- (9) 'imāret қıldı bu islām bāğın
küfre küfresiniñ ol bozdı bağın
- (10) şefā'at қılғuçı ümmetleriңa
tümen miñ āferî n ol pāk cāniңa
- (11) şerî 'at būstānıñ nesî mi
гақîkat bağriniñ dürr-ü yetî mi
- (12) ol ādem topraқıñ kimiyāsı
қamuğ 'ālem güzî niniñ tütıyāsı
- (13) şerî 'at birle bu ajunnı түzdi
haşāleriñ kökin гақ sözlep üzdi

- (14) anıñ şer'î öñin dînlerni üzdi
şerî 'atlarını mensüh kıldı bozdı
- (15) cuvanmerd ü rağm kılguçı ərdi
tili dil kufılınıñ açguçı ərdi
- (16) idı nuşrat kılıçın bərmiş ərdi
boyun sunmağlı tendin baş kèterdi
- (17) hacil kıldı kâfirni mu'cizâtı
köñüllerni yaruttı edğü atı
- (18) ıyaz hâs idi hâs dîn ödürgen
bu mağmüdlük tonın kèdgen kèdürgen
- (19) çiçek tég döstlar yüzinge ol şād
serv yanlıg bu 'alem içre āzād

4. Orijinal Metin:

برایا تخیل کلامی افغان
 ایرود اول بر جلازی قیلو چی جود
 نشان بر دی بومایه لاری ا خلاص
 چو شت کانی اول کوزدک اول کوزدک
 بریزیکاری بیهوشیم کیم بیو کای
 فی بیو کای خیم بیج بر د کیندن
 فی اوتن بار خبر کو بر د کیندن
 ایرود اول بر یز افغان اوزنا فی یوق
 کیم اول بار زهوشی چال لاریغا
 بو بر عتور اوزدی دایه شلاماز
 و عی صانع اول بر موچی صنعت

کیب اوشیم بیلسا بولما فکل انب راز
 اولکیم کیم مایه لاری فی جیلدی موصوف
 بولار نیکی عملده ا بولسو تب خاطر
 بنا بر اوزرا نورت کو هت اود و زدکی
 بر یون بیس قیامج فیلدی کیم بیستو رکای
 فی بیجان جهدا بیس مال بر د کیندن
 فی سفا انکار اوزکی سوندر کای نیندن
 قوع جمال فرمان بر مکی بو ف
 ایست اویا نیب فرمان لاریغا
 کتور و ریبیل ولی بیذغین بیلاماز
 بر انیش کور زعی قوت فی قدرت

افلاک جرمکای بیمل سواری

فلک شام لاریک انکار موسن بار
 بو جرمکای اجمرا حیو دی بولار نیکی
 فی اول کوزما کدر مقصود کی بولار نیکی
 فی کال لاریکا فایولک اوزما اجمیندا
 بو نیکی یوریر انکار کیم بر دی ارام
 بیومانی فاکتر باغلا نیس اوز لار
 بیوشوب بوشفا باسام بیلدا اوزار
 عیاشته اوزا دی قظیب جیزیت فی
 کیم انلار خود بیومانی اوز بیلیعت

توخ برکان نیکی بیس بریلا حردان
 اچوسن هم بیشار ایدکی کل روان بول
 سن ابراهیم نیکی عین اوسنا بیغ
 نظریت غاسالیب باغلاما اوزار
 کوزو کمان کولدر ایدر اوز چاشم اول
 بوزوب الفای طلسم اسیندک کنجین
 طابع لاریقا بیس بر نیل ترغیل
 بو کولار نشینکای نقیاحیل اول
 سکا اوشو فلک سپرک بیلمنا
 اکر سلال اوجیز بولسا دکی بوزار
 بو تزی کینکوچی کینک کیم برور نو
 در ست اول کیم بو تزی کینکای باوی
 بو تزی کینکای نیکی بوز کینکای بار
 قوی خاتون کیم اول چتور جیوهی
 خلک بیما سوزوم دا بیغنی بیغیل
 بیکی بکل نیکی ایلی چمنور ای بیل
 نکی دوزکی عیاش بو قیاس اول
 اکر کوزما ساسا کتورک سکا یوق
 فی بیلکوز کای سوزکای ایدکی کای نام
 اکر اول برسا نیلور هر شؤ دا اچود
 قایو نقش اولر کوزما جالیست

بولسا اوز چاقوی اوزدا لاری اجمان
 فی دین بیس کانه بیغین قیلدی کل اولن بول
 کیریب بیس کانه اجملا کویا اوت غا
 قلم اور بیس اوزرا خود تولدی کل ای بار
 اکی کیم اوزرا مونلار طلسم اول
 طلسم اجمان کای اول کیم نوسا کنجین
 بیلیک کوزنگا بر کلا نیل ترغیل
 بو مشکل باغ ایرود سلال کمال خیال اول
 مکی بو نقش کور نور معلوم ارماز
 بو نقش لاریکا بری قیامی اردکی اکر اوز
 کور ارمز تزی کیمور اوز کای فی بیلمور
 بار اول تزی کیم کای کینکای اخیسنا کیم
 بو تزی کینکای نیکی بوز کینکای بار
 قیاسات انکار و بیس بو جرمکای بیغ
 جتور ساسا اچیشور نماز اول قیل
 نن اجمرا بولسا جان سوزما نیل
 بیلیک بیکر خود بیلمور بو فی ساسا اول
 بو اوسطراب و جیکته دا بوز قیام
 فی خود قیامی اسیغ سکا کای اجمان
 اکر بر ساسا کورمان ایدکی اکر کور
 قیلور بولور لاری اول نقش اوزرا غالیست

بیک اوت اربانی جرمکای قیلدی
 بو جرمکای ارمی یوق کیم بیس سامت
 بو اکران بریلا بیلکوز کای قوع یون
 اکر قدرت جوات بیلسا کمان سن
 اکر اکر کای قیامک سن جوات
 اکر بودت و نورق جیل بریلا شو
 بو بولور لاریکا فرمان بیماز لردکی

بهری توخ بریلا اسطولار قیلدی
 قیاسایت توخ دین اویا دین فی راحت
 بو آل لاریکا فایولک اویسا اوس سوز
 بیماه اوشو اکر قیامک کمان سن
 فی اکر بار ایدک قیامکای فی جلدت
 بری بریلا خوش بولسا اردکی بیغلو
 بو بیکی لفظی جین جان بیماز اردکی

تکرک تعالی بیمل مناجاتی

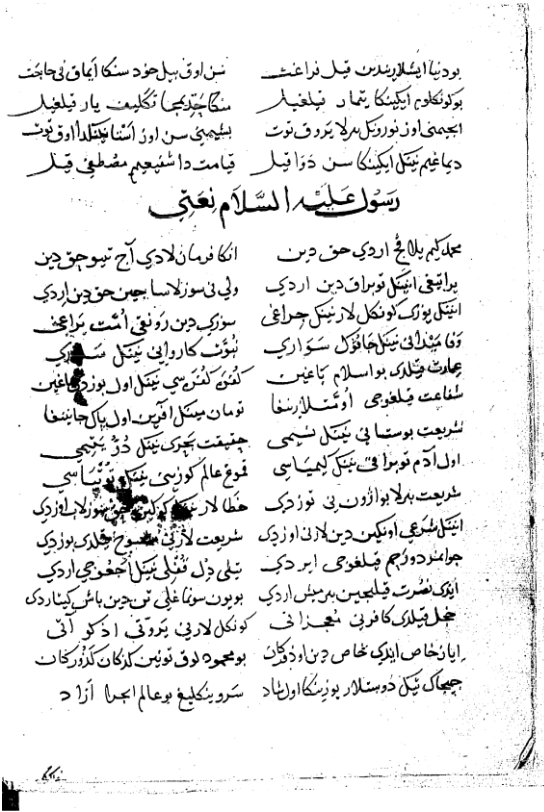
ایتمک کیم بری طبیق دین بوغورکی
 قوع فاجده منبسی فرمن فیلدی
 بر ایدکی بو صفت لوق بریلا ای جین
 عنایت لاریک اولر و بیجا نیکیل بار
 اوشم لاریک نوتایین عیاش نیکیل نام
 یوق ارسا بر اوشم نورق فی قیامی
 خلاص بر اوزو مین دین جمل ام بوز
 قیام لاریک توخ بر دین نوتای
 ولی کوچ بیس شیا قیلو فولقوت
 اکر بولسا کل اوشم نورق دا اطمین
 س اول نورق من اوشم کیم سلیگان

سکا قول لوق قیلدی کیم سید بو بوزورکی
 جواسیم اوز نیکی فرمن فیلدی
 نیلار بری کیم سکا قول لوق فی قیامت
 ضعیف قولی قیام ضایع قویار کار
 کیم لاریکل قیلور بریلا فی کسناج
 اوزکی جرمکای ادمن ایش قیامی
 نعی تویق بریلا کونکو میزنی نور
 کیم اول حضرت کا خود شاکشده بوغای
 بری قولور قیام اوزکا سکا فضل لوق
 سکا بولما زیات بریلا بو لور سوز
 بغوللا بریلا قیلور ساسا کلامت
 بر انب جسم بیسورد و کل بو جان

بیلایینکل دین فی قطره سفا دین
 بو صورت بریلا ایدک کوزنگا بس نو
 قیامی یون دا صبر بری کیم بیلامین
 اکر کوش جرمکای بیما نصیر بیلیم
 فی سوک کیم نوتار بولسا سوزوم دا
 فی نشی کیم کور اوسم بیغور دم سن
 بو سکر کور دین بیغیم اوش بر صیاندین
 سکا خدیت قیامی بیغیم فیلیم
 بیغیم کیم بیما فیلدی بو اوزوم
 فی اکر بیما کیم خلوت ارا بار
 بیوسن بیما ادا دین سینه دوزورک
 جانیم بیماز بو مینجا قدر لاریک
 یادور قیام من قایو نوع اجملا اوسام
 قیل اوز فضیلتی عیاشی قولیلا بار
 بو تعلیم نوتایین کیم اول کیم
 هدایت نوتایین کیم اول کیم
 بیسکل ایدک قیل توخ ایشلا اوزوم
 بیسکار کوزنگا دین اشرور کلال موسیسی
 نیشم کیم بر جماعت جان نفا قیل
 اولر اوش خدمت ارامی نیل من و جان
 انکل نیکی قوت منی سن بار بیغیم دا

بیلایینکل دین اود روت بریلا اولر
 بو نعمت سکر کیم کوزنگا دا ارنوت
 اسان لیک داسنیکل نیکی کل قیلامین
 ججات فی شیع قیامی کای کیدیم
 عفو قیل بار اوتوش نصیر اوزوم دا
 فی جوق کیم او قیر من مقصود دم سن
 برار ایدک برار عیاش قیل شاکشده

یول اوزم ارسا کوز دور من کای کیدیم
 اکر کای دین ادا اوسام نما روزوم
 کیم قیلسا کل کور نماز دق جابار
 قیامت بری بیکل قیامت اوزور
 اوزوم مقبول بو مجرم عوفی من
 بیسی سن بری قیامی نورق بولسام
 نیشم نعلیم کای بقا ایی بری بار
 سیکل فضیلت کوزور قول لوقی جین
 بیما سنی قول لوقی قیامت
 کیتا رغبت قیامی اچ کوزوم
 کیتا مندی بو رغبت ایش بیسی
 نیشم کیم بر جماعت کای قیامت سکر کل قیل
 کیشی کای قیام حاجت لیغ ایش
 کیم اول جشمون نورق بولور بیغیم دا

5. Sonuç:

Bu makalede Türkçenin tarihî metinleri arasında çok önemli bir yeri olan Hüsrev ü Şirin adlı eserin yayımlanmış olan iki metni arasındaki okuma farklılıkları, metnin anlamını değiştirmeleri bağlamında ele alınarak gösterilmiş; ayrıca Arap harfli orijinal metin kaynaklı çeviri yazı örneği sunulmuştur. Böylelikle bu eser temelinde Türkçenin tarihî metinlerinin yeni bakış açıları ve çalışmalarla ele alınmalarının gerekliliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü dilin tarihî metinleri hem dilin tarihi açısından hem çağdaş durumu açısından hem de diller arası karşılaştırmalar açısından önemlidir.

Kaynakça

Hacıeminoğlu, N. (2000). Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Zajaczkowski, A. (1958). Najstarsza Wersja Turecka Husrev u Şîrîn Qutba. Warszawa.

Hüsrev ü Şirin, Supp. Turc. 312. Bibliothèque Nationale.